

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ  
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра прикладної біології, розведення та генетики тварин

**ЗАТВЕРДЖЕНО**

Факультет ветеринарної медицини

“ 18 ” \_\_\_\_\_ 06 \_\_\_\_\_ 2026 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА  
НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ З ДИСЦИПЛІНИ  
«ОСНОВИ РОЗВЕДЕННЯ ТВАРИН»**

Галузь знань	Н «Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина»
Спеціальність	Нб «Ветеринарна медицина»
Освітня програма	«Ветеринарна медицина»
Факультет	Ветеринарної медицини
Розробник	Бочков Василь Миколайович доцент кафедри прикладної біології, розведення та генетики тварин, кандидат сільськогосподарських наук, доцент

## **Вступ**

У країні створена досить міцна племінна база тваринництва, вона характеризується наявністю багатьох цінних порід тварин. Проводиться робота зі створення нових високопродуктивних порід, типів, ліній і кросів тварин та птиці. При цьому широко використовуються методи популяційної генетики, імунно- і цитогенетики, генетики резистентності. При підготовці висококваліфікованих лікарів ветеринарної медицини необхідне глибоке вивчення курсу „Основи розведення тварин”, що буде сприяти засвоєнню основ селекції тварин, використанню біологічних і породних особливостей, сучасних методів оцінки племінних якостей, відтворення і вирощування, технологій виробництва тваринницької продукції. І, як наслідок, – дасть змогу спеціалісту правильно організувати охорону здоров'я та лікування тварин. Всі ці заходи мають бути спрямовані на підвищення продуктивності сільськогосподарських тварин, поліпшення якості тваринницької продукції.

Щоб підготувати ветеринарних лікарів високого рівня, для здійснення профілактичних і лікувальних заходів з врахуванням видових особливостей тварин і технологій ведення різних підгалузей тваринництва, є необхідним проведення навчальної практики, на якій студенти закріплюють набуті теоретичні знання і практичні вміння з дисципліни „Основи розведення тварин”.

### **1. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчальної практики**

Навчальна практика з дисципліни „Основи розведення тварин” проводиться в складі підгруп.

*Мета практики* – закріплення набутих знань і вмінь з дисципліни, засвоєння основних технологічних процесів у тваринництві, що забезпечують розведення тварин та їх здоров'я. Необхідність оволодіння студентами сучасними методиками, формами організації та знаряддями праці в галузі їх майбутньої професії, погволення своїх знань та їх творчого застосування в практичній діяльності.

*Основні завдання* навчальної практики полягають у закріпленні й поглибленні теоретичних знань, одержаних при вивченні дисципліни „Основи розведення тварин”, набутті необхідних навичок зі спеціальності (відповідно сучасних методів і форм організації, фінансування і управління в сфері природокористування, охорони навколишнього природного середовища, екології, тваринництва, механізації, електрифікації, автоматизації с.-г. виробництва, основ агрономії, лісового і садово-паркового господарства, якості і безпеки с.-г. продукції, ветеринарної медицини тощо); формуванні професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних ринкових і виробничих умовах.

Студенти ознайомлюються з генофондом тварин України, породами, породними групами, типами великої рогатої худоби, свиней, овець, коней, кролів, хутових звірів, собак, породами і кроссами птиці, з окремими виробничими процесами на фермі, з веденням первинного зоотехнічного обліку (мічення, зважування тварин, проведення контрольних доїнь, визначення якісних показників молока тощо), формами журналів вирощування, осіменіння та отримання приплоду тварин, картками племінних тварин, порядком оприходування приплоду, навчитися самостійно виконувати окремі елементи робіт – визначати масть, живу масу тварин за промірами, вік тварин за статями екстер'єру, вести облік росту та визначати його інтенсивність, оцінювати екстер'єр, виявляти вади і недоліки, читати індивідуальні номери тварин, знайомляться й із тваринами, птахами, комахами дикої фауни, з тваринами, які підлягають збереженню (занесені до Червоної книги України) тощо.

*Проходження навчальної практики спрямовано на формування у студентів наступних компетентностей:*

***Набуття компетентностей:***

*інтегральна компетентність (ІК):*

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі ветеринарної медицини, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

*загальні компетентності (ЗК):*

ЗК 7. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК 11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК 13. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів не добросовісності.

*фахові (спеціальні) компетентності (ФК):*

СК 1. Здатність встановлювати особливості будови і функціонування клітин, тканин, органів, їх систем та апаратів організму тварин різних класів і видів – ссавців, птахів, комах (бджіл), риб та інших хребетних.

СК 3. Здатність дотримуватися правил охорони праці, асептики та антисептики під час фахової діяльності.

СК 15. Здатність організовувати нагляд і контроль виробництва, зберігання, транспортування та реалізації продукції тваринного і рослинного походження.

СК 16. Здатність оберігати довкілля від забруднення відходами тваринництва, а також матеріалами та засобами ветеринарного призначення.

СК 21. Здатність комплексно оцінювати та управляти процесами відповідно до вимог щодо благополуччя і здоров'я тварин, безпечності й якості харчових продуктів, побічних продуктів тваринного походження і кормів відповідно до концепції «Єдиного здоров'я», обґрунтовувати зв'язок між безпечністю харчових продуктів і громадським здоров'ям, прогнозувати мікробіологічні ризики, зокрема зоонозів, та розробляти управлінські рішення щодо їх попередження.

*Програмні результати навчання (ПРН):*

ПРН 1. Знати і грамотно використовувати термінологію ветеринарної медицини.

ПРН 3. Визначати суть фізико-хімічних і біологічних процесів, які відбуваються в організмі тварин у нормі та за патології.

ПРН 5. Установлювати зв'язок між клінічними проявами захворювання та результатами лабораторних досліджень.

### **Компетенції Першого дня, відповідно з вимогами Європейського Союзу**

1. Демонструвати розуміння етичних та правових рамок, в яких має працювати лікар ветеринарної медицини, включаючи професійні аспекти, аспекти, що пов'язані з благополуччям тварин, власників тварин, громадським здоров'ям, суспільні та екологічні аспекти, пов'язані з професійною діяльністю.

2. Розуміти методи наукових досліджень, внесок фундаментальних і прикладних досліджень у науку та реалізацію принципу 3Rs (Replacement, Reduction, Refinement - Заміна, Скорочення, Удосконалення).

5. Ефективно спілкуватися із власниками тварин, громадськістю, колегами за професією та відповідними органами, використовуючи мову, що є прийнятною

для відповідної аудиторії, і дотримуватись принципів повної поваги до конфіденційності та приватності.

6. Впроваджувати принципи ефективної міжособистісної взаємодії, включаючи комунікацію, лідерство, управління, роботу в команді, взаємоповагу та інші «м'які» навички.

7. Належно оформляти клінічну документацію та документи для власників тварин, а також, за необхідності, звіти про клінічні випадки у формі, задовільній для відповідної аудиторії.

8. Ефективно працювати в складі поліпрофільної команди під час надання ветеринарних послуг та визнавати внесок усіх членів команди.

9. Вміти критично мислити, здійснювати перегляд та оцінку літератури та презентацій.

10. Розуміти та застосовувати принципи концепції Єдиного здоров'я для забезпечення належної клінічної практики у ветеринарії, а також науково обґрунтованої та доказової ветеринарної медицини.

11. Демонструвати здатність критично аналізувати докази, справлятися з неповною інформацією, вирішувати непередбачувані ситуації та адаптувати знання, вміння і практичні навички до різних виробничих ситуацій.

15. Регулярно брати участь у процесах самоаналізу та оцінювання з боку колег з метою підвищення ефективності власної роботи і роботи всього колективу.

16. Отримувати точну та об'єктивну історію окремої тварини або групи тварин, а також їх утримання та стану навколишнього середовища.

21. Оцінювати фізичний стан, благополуччя та стан годівлі тварини або групи тварин та консультувати власника тварин щодо принципів утримання, годівлі, відтворення, продуктивних якостей, добробуту, індивідуального здоров'я, здоров'я стада та громадського здоров'я.

26. Отримувати доступ до відповідних джерел інформування та Законодавства, що стосуються догляду за тваринами та забезпечення їх благополуччя, переміщення тварин, нотифікацій щодо догляду за тваринами та їх добробутом, переміщенням тварин, хвороб, що підлягають повідомленню, використання

лікарських засобів, включаючи відповідальне використання антимікробних препаратів.

## **2. Бази практики**

Практичне навчання студентів проводиться на базах практики, які відповідають вимогам плану підготовки фахівців. За планом навчальної практики одній академгрупі виділяється 25 годин. Місце проведення навчальної практики ВП НУБіП України „Великоснітинське НДГ ім. О.В. Музиченка”, ВП НУБіП України „НДГ Агростанція”, міжнародна сільськогосподарська виставка „Агро – ”, КП «Київський іподром», навчально-наукова лабораторія конярства (стайня), навчально-наукова лабораторія кафедри бджільництва (пасіка), навчально-науково-виробнича лабораторія кафедри технологій у птахівництві, свинарстві та вівчарстві факультету тваринництва та водних біоресурсів НУБіП України, музей лісових звірів і птахів ім. професора О.О. Салганського НУБіП України, центр водних біоресурсів та аквакультури та інші господарства.

## **3. Організація проведення практики**

Керівниками навчальної практики студентів є викладачі спеціальних дисциплін, які призначаються наказами проректора з науково-педагогічної роботи. Навчальна практика з дисципліни „Основи розведення тварин” проводиться в складі підгруп. Тривалість робочого дня студентів під час навчальної практики становить 6 академічних годин. При оцінці екстер’єру тварин кожний студент працює самостійно, використовуючи для цього матеріали лабораторних занять і лекцій. За допомогою мірних інструментів проводить вимірювання тварин, розраховує індекси будови тіла, будує екстер’єрні профілі, визначає напрям продуктивності тварин, вчиться читати інвентарні номери тварин за ключем М.Ф. Іванова та ін, визначає живу масу за промірами, знайомиться з формами документації зоотехнічного обліку, бонітуванням тварин, аналізує функції кінного спорядження, технології утримання та використання тварин.

Практика проводиться в червні – липні. Студенти займаються за програмою навчальної практики під керівництвом викладача. Під час проходження навчальної практики студенти ведуть звіти-щоденники, які систематично перевіряються керівником практики.

По закінченні навчальної практики студентам виставляються оцінки за результатами перевірки звітів, результатів їх роботи під час практики, відгуку керівника практики від підприємства.

#### 4. Зміст практики

Щодо поставленої мети і завдань навчальної практики проводиться низка необхідних заходів, а саме: при оцінці екстер'єру тварин кожний студент працює самостійно, використовуючи для цього мірні інструменти (мірна палиця, мірний циркуль, мірна стрічка, штангенциркуль) проводить вимірювання тварин, розраховує індекси будови тіла, будує екстер'єрні профілі, визначає напрям продуктивності тварин. Вивчають та оцінюють статі тіла тварин, вади та недоліки екстер'єру. Студенти вчаться читати інвентарні номери тварин за ключем М.Ф. Іванова та ін., визначають живу масу за промірами, знайомляться з формами документації племінного та зоотехнічного обліку, бонітуванням тварин, аналізують функції кінного спорядження, технології утримання та використання тварин. Студенти вивчають особливості тварин різних порід. Студенти аналізують родоводи тварин, за якими діють висновки щодо типів підбору тварин та пов'язують це з їх продуктивністю. Студенти здійснюють аналіз індивідуального росту і розвитку тварин.

Орієнтовна структура змісту навчальної практики із розподілом навчального часу наведена в табл.1.

1. Орієнтовна структура змісту навчальної практики та розподіл навчального часу, год

№ з/п	Тема і зміст занять	Кількість годин		
		Всього	із них	
			аудиторні	самостійна (практична) робота
1	Знайомство зі станом галузі	1		

	тваринництва в господарстві, роботою зоотехнічної та ветеринарної служби			1
2	Мічення сільськогосподарських тварин. Присвоєння кличок.	4		4
3	Тварини різних видів та порід. Вивчення статей тіла тварин. Вади та недоліки екстер'єру	4		4
4	Вивчення методів оцінки екстер'єру тварин.	4		4
5	Родоводи тварин. Інбридинг	4	1	3
6	Визначення віку і живої маси тварин	2		2
7	Ріст і розвиток молодняка. Облік продуктивності тварин. Ознайомлення з технологічними процесами в тваринництві	4		4
8	Знайомство з формами племінного та зоотехнічного обліку у тваринництві	2		2
В с ь о г о		25	1	24

## 5. Індивідуальні завдання

### Завдання 1.

- 1.1. Дати характеристику порід великої рогатої худоби.
- 1.2. Проаналізувати родоводи тварин.
- 1.3. Провести окомірну оцінку екстер'єру корів за визначеною шкалою (*схема опису додається*). За стандарт взяти – стандартні показники для породи, або кращої тварини стада.
- 1.4. Здійснити вимірювання тварин.
- 1.5. Розрахувати живу масу корів за промірами.
- 1.6. Розрахувати індекси будови тіла.
- 1.7. Побудувати екстер'єрний профіль по індексах і промірам корів.
- 1.8. Зробити висновки.

### Завдання 2.

- 2.1. Провести окомірну оцінку коней за визначеною шкалою (*схема опису додається*).
- 2.2. Описати масті та відмітини у коней.
- 2.3. Дати характеристику порід коней.
- 2.4. Проаналізувати родоводи коней.

- 2.5. Здійснити вимірювання коней.
- 2.6. Розрахувати живу масу коней за промірами.
- 2.7. Розрахувати індекси будови тіла.
- 2.8. Побудувати екстер'єрний профіль по індексах і промірах коней.
- 2.9. Зробити висновки.

*Завдання 3.* Провести лінійний опис корови

*Завдання 4.*

- 1.1. Дати характеристику порід кіз.
- 1.2. Проаналізувати родоводи тварин.
- 1.3. Провести окомірну оцінку екстер'єру кіз за визначеною шкалою
- 1.4. Здійснити вимірювання тварин.
- 1.5. Розрахувати індекси будови тіла.
- 1.6. Побудувати екстер'єрний профіль по індексах і промірам кіз.
- 1.7. Зробити висновки.

*Завдання 5.*

- 1.1. Дати характеристику порід і кросів курей.
- 1.2. Провести окомірну оцінку екстер'єру птиці.
- 1.3. Здійснити вимірювання птиці.
- 1.4. Здійснити зважування курячих і перепелиних яєць.
- 1.5. Зробити висновки.

*Завдання 6.*

- 1.1. Дати характеристику порід (рас) бджіл.
- 1.2. Провести окомірну оцінку екстер'єру бджілиної матки, трутня та робочої бджоли.

*Завдання 7.*

- 1.1. Охарактеризувати КП «Київський іподром».
- 1.2. Дати характеристику порід коней, які випробовуються на іподромі.
- 1.3. Дати характеристику амуніції для коней, які випробовуються на іподромі.
- 1.4. Мета випробування коней.
- 1.5. Зробити висновки.

*Завдання 8.*

- 1.1. Охарактеризувати тварин дикої фауни, які використовуються в гібридизації.
- Описати гібридів.

*Завдання 9.*

- 1.1. Охарактеризувати види риб, раків, креветок.

*Завдання 10.*

- 1.1. Дати характеристику порід собак.
- 1.2. Проаналізувати родоводи тварин.

- 1.3. Провести окомірну оцінку екстер'єру собак за визначеною шкалою. За стандарт взяти – стандартні показники для породи, або кращої тварини розплідника.
- 1.4. Здійснити вимірювання тварин.
- 1.5. Розрахувати індекси будови тіла.
- 1.6. Зробити висновки.

## 6. Методичні рекомендації

Для отримання основних уявлень та знань перед кожною практичною діяльністю проводяться ознайомчі лекції, перегляд навчальних відеофільмів. Для отримання знань з тваринництва з основами розведення тварин включаються заняття безпосередню і на виробництві, проводяться екскурсії.

Передбачається і самостійна робота студентів у поза навчальний час для того, щоб студент зміг підготуватись до виконання практичних завдань наступного дня практики, а після закінчення дня практики – оформити звіт.

Конкретні вказівки для самостійної роботи студента у поза навчальний час дає керівник практики під час заключного інструктажу й обов'язково – під час вступного інструктажу на робочому місці.

Також, студенти під час проходження навчальної практики використовують методичні вказівки для проведення навчальної практики з дисципліни «Основи розведення тварин». Київ : ТОВ ЦП «КОМПРИНТ», 2025. 77 с.

### Завдання 1. п.1.3. Схема опису корів

Статі будови тіла та їх характеристика	Тварини		
Кличка та ін. номер корови			
Індивідуальний номер			
Порода			
Масць			
Жива маса			
<b>Голова:</b> важка, «бичача», легка, середня; <i>лицьова частина:</i> видовжена, вкорочена, середня			
<b>Профіль:</b> ввігнутий, вигнутий, прямий			
<b>Роги:</b> грубі, ніжні, середні; довгі, короткі, середні			
<b>Напрямок рогів:</b> спрямовані догори, в сторони, загнуті донизу			
<b>Забарвлення рогів:</b> блискучі, матові			
<b>Забарвлення носового дзеркала:</b> світле, темне,			

плямисте			
<b>Шия:</b> товста, тонка, середня; пряма, вирізана, довга, коротка, середня			
<b>Холка:</b> гостра, широка, середня; рівна, висока, роздвоєна			
<b>Підгрудок:</b> добре розвинутий, слабо розвинутий, середньо розвинутий			
<b>Грудинка:</b> виступає вперед сильно, слабо; широка, вузька, середня			
<b>Груди:</b> широкі, вузькі, середні; глибокі, неглибокі, середні; перехват за лопатками сильно виражений, слабо, немає			
<b>Редра :</b> широкі, вузькі, середні; округлі, плоскі, середні. Відстань між ребрами велика, мала, середня			
<b>Спина:</b> широка, вузька, середня; довга, коротка, середня; рівна, провисла, м'яка, випукла, горбата			
<b>Поперек:</b> широкий, вузький, середній; довгий, короткий, середній; плоский, дахоподібний; прямий, провислий, випуклий			
<b>Черев:</b> округле, відвисле, підбране			
<b>Зад:</b> при піднятий, звислий, рівний: широкий, вузький, середній; шило-і звислозадість виражена, невиражена; довгий, короткий, середній; плоский, дахоподібний, середній			
<b>Кінцівки:</b> довгі, короткі, середні. Постава кінцівок: а) передніх – правильна, зближеність у зап'ястях, б) задніх – правильна, клишоногість, шаблестість, Х-подібність, слонова постава			
<b>Хвіст:</b> товстий, тонкий, середній; пристав високий, низький, середній			
<b>Вимя:</b> велике, мале, середнє; з великою, малою, середньою основою; ванно подібне, чашеподібне, округле, відвисле; залозисте, жирове			
<b>Частки вим'я:</b> розвинуті рівномірно, нерівномірно; розділені різко, не різко			
<b>Дійки</b> Чи є додаткові дійки і скільки їх: широко розставлені; циліндричні, конічні, грушовидні. Довгі, короткі, середні; товсті, тонкі, середні; зближені			
<b>Запас вим'я:</b> розвинутий, нерозвинутий, середній			
<b>Шкіра на вим'ї:</b> груба, тонка, середня			
<b>Оброслість вим'я:</b> сильна, слабка, середня			
<b>Молочні вени:</b> розвинуті сильно, слабо, середньо			
<b>Молочні колодязі:</b> широкі, вузькі, середні;			

глибокі, мілкі, середні			
<b>Шкіра на грудях і боках:</b> товста, тонка, середня; жорстка, м'яка, середня; еластична, нееластична; рухлива, нерухлива, середня			
<b>Шкіра на шії:</b> зморшок багато, мало, середня кількість; зморшки великі, дрібні, середні			
<b>Кістяк:</b> грубий, ніжний, міцний, перерозвинутий			
<b>М'язи:</b> сухі, сирі, середні; сильно, слабко, середньо розвинуті			
<b>Загальний вигляд тварини:</b> нормальний, недорозвинутий, перерозвинутий			

*Завдання 1. п.1.4. Взяти проміри корів, см*

Промір	Стандарт	Корови		
Кличка та ін. номер тварини				
Висота в холці				
Висота в крижах				
Глибина грудей				
Коса довжина тулуба				
Пряма довжина тулуба				
Ширина грудей за лопатками				
Ширина заду в маклаках				
Ширина заду в сідничних горбах				
Обхват грудей за лопатками				
Обхват п'ястка				
Довжина дійок				

*Завдання 1. п.1.4. Взяти проміри телят, см*

Промір	Тварини		
Кличка та ін. номер тварини			
Висота в холці			
Висота в крижах			
Глибина грудей			
Коса довжина тулуба			
Ширина грудей за лопатками			
Ширина заду в маклаках			
Ширина заду в сідничних горбах			
Обхват грудей за лопатками			
Обхват п'ястка			

Завдання 1. п.1.6. На основі отриманих промірів розрахувати індекси будови тіла корів, %

Індекс будови тіла	Показник			
	Стандарт	Корови		
Кличка та ін. номер тварини				
Довгоногості				
Розтягнутості (формату)				
Тазо-грудний				
Грудний				
Збитості (компактності)				
Перерослості				
Костистості				
Масивності				

Завдання 1. п.1.6. На основі отриманих промірів розрахувати індекси будови тіла телят, %

Індекс будови тіла	Показник			
Кличка та ін. номер тварини				
Довгоногості				
Розтягнутості (формату)				
Тазо-грудний				
Грудний				
Збитості (компактності)				
Перерослості				
Костистості				
Масивності				

Завдання 2. п.2.1.Схема опису екстер'єру коня

Статі	Опис статей і ступінь вираженості	Тварини	
		3	4
1	2		
Кличка та ін. номер тварини			
Голова	Велика, пропорційна, мала; <i>ганаши</i> : широкі, середні, вузькі		
Шия	Довга, середня, коротка; <i>вихід</i> : високий, низький, середній		
Холка	Довга, середня, коротка; <i>висока, середня, низька</i>		
Лопатка	Довга, середня, коротка; <i>коса, середня, пряма</i>		
Спина	Довга, середня, коротка;		

	пряма, випукла, м'яка		
Поперек	Довгий, середній, короткий; випуклий, рівний, запалий		
Крижі	Довгі, середні, короткі, широкі; <i>середні, вузькі, нормальні;</i> звислі, прямі, роздвоєні; овальні, дахоподібні		
Грудна клітка	Широка, середня, вузька; <i>глибока, середня, неглибока;</i> округла, середня, плоска;		
Кінцівки передні: <i>постава</i>	Широка, нормальна, вузька; клишоногість, розмет		
<i>будова</i>	- Передпліччя розвинуте добре, задовільно, погано; - зап'ясток розвинутий добре, задовільно, погано; - козинець; - запалий; - п'ясток розвинутий добре, задовільно, погано, перехват, накости; - путовий суглоб розвинутий нормально, розрощення; - бабки <i>довгі, середні, короткі;</i> <i>м'які, нормальні, круті;</i> - жабки		
Задні кінцівки: <i>постава</i>	Широка, нормальна, вузька, 0-подібна, X-подібна		
<i>будова</i>	- Стегно розвинуте добре, задовільно, погано; - <i>скакальний суглоб:</i> розвинутий добре, задовільно, погано; - шаблюватий, прямий; - плесно розвинуте добре, задовільно, погано; - перехват, накостники; путовий суглоб розвинутий нормально, розрощення; - Бабки: довгі, середні, короткі; М'які, торцеві; - Жабки;		
Копита (передні і задні)	Великі, середні, малі; Торцеві, плоскі, нормальні; Деформовані, стиснуті у п'ятці; п'ятка низька; Копитний ріг: щільний, рихлий; тріщини		

Конституція	- Суха, сира, ніжна, груба, міцна, перерозвинута; - Сирість путових, скакальних суглобів, налив		
Будова	Гармонійна, перестроєна; Вкорочена, розтягнута, високонога		
Мускулатура	Хороша, задовільна, погана		
Сухожилки, зв'язки	Розвинуті добре, задовільно, погано; Потовщені, міцні, задовільні, слабкі		
Температура і якість рухів	- Енергійний, в'ялий, добронравний, злобний; - Рухи: вільні, зв'язані;		

*Завдання 2. п.2.4. Взяти проміри будови тіла тварин, см*

№ п/п	Показник	Коні				
		Стандарт				
1	2	3	4	5	6	7
Кличка та ін. номер тварини						
1.	Довжина голови					
2.	Висота в холці					
3.	Висота спини					
4.	Висота в крижах					
5.	Глибина грудей					
6.	Коса довжина тулуба					
7.	Бокова довжина заду (циркулем)					
8.	Ширина грудей за лопатками					
9.	Ширина заду в маклаках					
10.	Обхват грудей за лопатками					
11.	Обхват п'ястка					

*Завдання 2. п.2.7. На основі отриманих промірів розрахувати індекси будови тіла, %*

№ п/п	Індекси	Коні				
		Стандарт				
Кличка та ін. номер тварини						
1	Довгоногості					
2	Розтягнутості					
3	Грудний					
4	Збитості					
5	Костистості					

**Живу масу коней** визначають на спеціальних вагах вранці перед годівлею і напуванням. Цей показник використовується для встановлення норм годівлі, тяглогового зусилля, маси туші, забійного виходу тощо. З достатньою вірогідністю живу масу коней можна визначити за їх промірами, використовуючи формули:

проф. Моторина ( $M = 6 * O - 620$ ) та проф. Дюрста ( $M = O * K$ ),  
де  $M$  – жива маса, кг;  $O$  – обхват грудей, см;  
 $K$  – коефіцієнти: для легких коней – 2,7;  
для середніх – 3,1;  
для великих – 3,5.

Коней живою масою до 400 кг вважають дрібними (легкими), а коней 600 кг і більше – важкими (великими).

### **Визначити живу масу великої рогатої худоби**

Для визначення живої маси по способах Клювер-Штрауха (у дорослої тварини) і Фровейна (у молодняку) користаються промірами обхвату грудей за лопатками і косою довжиною тулуба (від переднього виступу плечелопаточного зчленування до сідничного горба). Далі за спеціальною таблицею на перетинанні стовпців довжини й обхвату знаходимо живу масу в кг. Для тварини 1 категорії вгодованості, отриману живу масу за промірами збільшуємо на 5-10%.

Жива маса за промірами:

Найбільше розповсюджений метод – Трухановського

$$M = \frac{D * O}{100} * K, \text{ где}$$

$M$ - жива маса тварини, кг;

$D$ - пряма довжина тулуба (від середини холки до основи хвоста, чи першого рухливого хвостового хребця) виміряється мірною стрічкою, см;

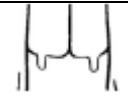

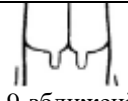









$O$ - обхват грудей за лопатками по вертикальній лінії, що проходить через верхню частину заднього кута лопаток), см;

$K$ - коефіцієнт: 2- для молочних, 2,25 – для комбінованих; 2,5- для м'ясних



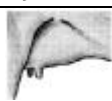






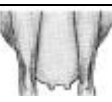

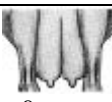
порід.

### **Завдання 3.1. Провести лінійний опис корови**

Порода _____				
Кличка і інд. номер _____				
Код та назва ознаки	Візуалізація варіантів оцінок			Оцінка корови
	1 бал	5 балів	9 балів	

<b>1. ЗРД – Заднє розташування дійок</b> 5- посередині	 1-широке	 5-посередині четверті	 9-зближені	
<b>2. ПДЗ – Постава дійок ззаду</b> Розпірка назовні або досередини	 1-сильно назовні	 5-вертикально	 9-сильно всередину	
<b>3. ШТ - Ширина тазу</b> – відстань між сідничними буграми	 1-дуже вузька	 5-середня	 9-дуже широка	
<b>4. НТ - Нахил тазу</b> 3-рівний нахил між маклаковими буграми і сідничною кісткою	 1-піднятий	 5-середній	 9- сильно нахилений	

### Завдання 3.2. Провести лінійний опис корови

Порода _____				
Кличка і інд. номер _____				
Код та назва ознаки	Візуалізація варіантів оцінок			Оцінка (балів)
	1 бал	5 балів	9 балів	
<b>1. ДВ - Довжина вимені</b> 5=21см	 1-дуже коротка	 5-середня	 9-дуже довга	
<b>2. ШВ - Ширина вимені ззаду</b>	 1-дуже вузька	 5-середня	 9-дуже широка	
<b>3. ВКЗ – Висота кріплення ззаду</b> відстань між зовнішнім рівнем низу піхви і зовнішньої складкою кріплення вимені	 1-дуже глибока	 5-середня	 9-дуже висока	
<b>4. ЦПЗ- Центральна зв'язка</b> 5- центральна зв'язка у нижній третині видима, наявна розмежувальна борозна	 1-не виражена	 5-середня	 9-дуже сильно виражена	

### Методи оцінки екстер'єру

Основними методами оцінки екстер'єру є: окомірний (візуальний), вимірювання тіла, фотографування.

### 7. Заняття й екскурсії під час практики

Планування й проведення екскурсій здійснюється спільно з керівниками практики від Університету та бази практики. Заняття під час навчальної

практики проводяться у вигляді лекцій, семінарів, практичних та лабораторних занять, які сприяють поглибленню теоретичних знань з використанням можливостей і продукції бази практики. Для проведення таких занять залучаються найбільш кваліфіковані вчені і співробітники баз практики.

Експерсії під час проходження навчальної практики проводяться з метою надбання студентами повної уяви про базу практики, її структуру, взаємодію її окремих підрозділів, діючу систему управління і фінансування. Для розширення світогляду та ерудиції студентів експерсії проводяться не тільки на базі, де вони проходять практику, але й на інших підприємствах чи організаціях, у тому числі суміжних галузей.

Назва теми	База проведення занять	Кількість годин
Призначення та використання іподромів	КП «Київський іподром»	5
Значення тварин дикої фауни, використання диких тварин у системі гібридизації, створенні порід тварин	Музей лісових звірів і птахів ім. професора О.О. Салганського НУБіП України	5

Після проходження навчальної практики студент буде чітко усвідомлювати своє місце і роль як фахівця у структурі сільськогосподарського чи промислового виробництва або управління чи фінансування та мати уявлення про засоби механізації, автоматизації, комп'ютеризації виробничих процесів, прийняття управлінських рішень тощо.

## **8. Матеріально-технічне та навчально-методичне забезпечення практики студентів.**

Організація навчальної практики студентів спрямована на набуття студентами досвіду професійно-орієнтованої діяльності та оволодіння професійними навичками. Бази практики мають сучасне устаткування, обладнані необхідними приладами та матеріалами. Бази практики мають тварин різних видів, всі необхідні матеріали та обладнання, якими студенти користуються під час проходження навчальної практики (мірні палки, мірні циркулі, мірні стрічки, штангенциркулі, вушні бирки тощо).

*Навчально-методичним забезпеченням навчальної практики студентів є:*

- «Положення про проведення практики студентів у вищих навчальних закладах України», затверджене наказом Міністерства освіти України від «08»квітня 1993 року №93 і зареєстроване у Міністерстві юстиції України «30» квітня 1993 року за №35;
- освітня програма;
- робочий навчальний план;
- робоча програма дисципліни;
- підручники та навчальні посібники;
- інструктивно-методичні матеріали до виконання циклу робіт, зазначених у програмі практики;
- індивідуальні завдання для самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни.

***Список рекомендованої літератури, яку необхідно вивчити студенту для того, щоб виконати програму навчальної практики:***

1. Бочков В. М., Якубець Т. В. Методичні вказівки для проведення навчальної практики з дисципліни «Основи розведення тварин». Київ : ТОВ ЦП «КОМПРИНТ», 2025. 77 с.
2. Мельник Ю.Ф., Найденко К.А., Майборода М.М., Витриховська А.В., Журавель М.П., Литвиненко Т.В. Практикум з розведення сільськогосподарських тварин. Київ : видавничий дім «Слово», 2007. 240 с. 8.
3. Положення про ідентифікацію та реєстрацію великої рогатої худоби. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0166-18#Text> (дата звернення: 16.06.2026).
4. Положення про ідентифікацію та реєстрацію коней. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0486-25#Text> (дата звернення: 16.06.2026).
5. Положення про ідентифікацію та реєстрацію овець і кіз. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-18#Text> (дата звернення: 16.06.2026).
6. Положення про ідентифікацію та реєстрацію свиней. URL: <https://faolex.fao.org/docs/pdf/ukr101666.pdf> (дата звернення: 16.06.2026).
7. Про племінну справу у тваринництві : Закон України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T369100> (дата звернення: 16.06.2026).

8. Розведення сільськогосподарських тварин / М. З. Басовський, В. П. Буркат, Д. Т. Вінничук та ін. ; за ред. М. З. Басовського. Біла Церква, 2001. 400 с.
9. Розведення с.-г. тварин з основами спеціальної зоотехнії / Т. В. Засуха, М. В. Зубець, Й. З. Сірацький та ін. ; за ред. М. В. Зубця. Київ : Аграрна наука, 1999. 510 с.
10. Рубан С. Ю., Даншин В. О., Мітіогло Л. В. та ін. Генетичні ресурси у тваринництві. Київ : ТОВ ЦП «КОМПРИНТ», 2022. 611 с. URL: [https://drive.google.com/drive/folders/1gvGa-fA6b6-Adr9wNq4C8ydqj8\\_Qijx3](https://drive.google.com/drive/folders/1gvGa-fA6b6-Adr9wNq4C8ydqj8_Qijx3) (дата звернення: 16.06.2026).
11. Сучасні методи селекції у тваринництві. Навчальний посібник з оцінки екстер'єру в молочному скотарстві / С. Ю. Рубан, О. О. Борщ, О. М. Федота, А. А. Гетья, В. М. Бочков, Т. В. Литвиненко, О. В. Борщ, Г. В. Перекрестова, В. М. Голубенко, Т. В. Якубець. Київ : ТОВ ЦП «Компрінт», 2018. 150 с.

## **9. Вимоги до написання звіту**

Звіт про практику оформляється студентами по закінченні практики. У звіті подається інформація про пройдену практику. Звіт про практику повинен включати: 1.Характеристику господарства, де проходила практика;

2.Характеристику стада і методи племінної роботи;

3.Племінний і зоотехнічний облік. Методи ідентифікації тварин (мічення тварин та присвоєння кличок);

4.Визначити живу масу тварин за допомогою промірів тіла.

5.Виконання індивідуальних завдань практики.

6. Вказати господарства, яким належать представлені на виставках тварини. Характеристика порід тварин і птиці, обладнання тваринницьких та птахівничих господарств;

9.Характеристика КП «Київський іподром» ( місце розташування, організація і обладнання іподрому, призначення іподромів);

10.Характеристика порід коней, яких випробовують на іподромі;

11.Характеристика порід коней, які утримуються на стайні навчально-наукової лабораторії конярства НУБіП України;

12. Описати масті, можливі вади та недоліки екстер'єру коней;
13. Оцінка екстер'єру тварин;
14. Дати характеристику кінської упряжі, спорядженню;
15. Характеристика видів тварин дикої фауни, які використовуються для отримання гібридів;
16. Характеристика пасіки, бджолої сім'ї, продукції бджільництва, методів розведення бджіл тощо.

У звітах коротко й конкретно описується робота особисто виконана студентом.

Звіт перевіряється і затверджується керівниками практики від університету.

Підведення підсумків проводиться у формі заліку (співбесіди), в процесі якого викладач аналізує звіт-щоденник про діяльність студента, відгук керівника від бази практики і робить висновок про рівень засвоєння знань і набуття умінь відповідно до РПНП.

Студент, який не виконав програму навчальної практики і отримав незадовільний відгук на базі практики, незадовільну оцінку при складанні звіту, направляється на практику повторно в канікулярний період або відраховується з університету.

### **10. Форми і методи контролю**

Постійно (щоденно) здійснюється поточний контроль виконання студентом програми практики та підсумковий контроль. Здійснюється контроль початку та закінчення роботи, ведення поточних записів і складання підсумкового звіту з навчальної практики. Студенти щоденно здійснюють записи до щоденника з практики.